

De voor de nachtrust bestemde tijd

<https://hdl.handle.net/1874/240215>

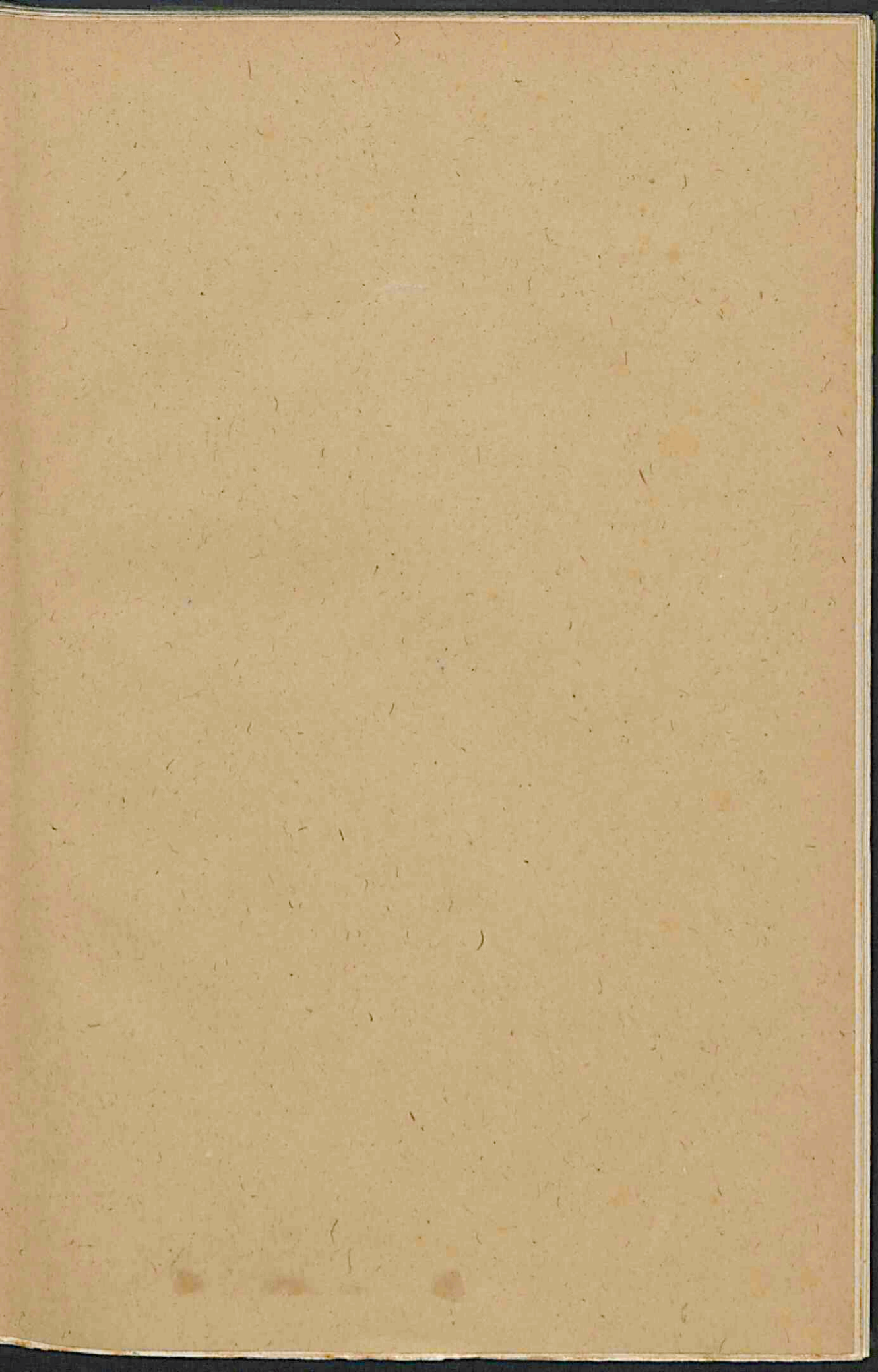
Jan 10 Dec 1009

A qu 192

F. J. C. Verhoeff.

DE VOOR DE NACHTRUST BESTEMDE TIJD.

A. qu.
192

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3340 5873

DE VOOR DE NACHTRUST BESTEMDE TIJD.

DE VOOR DE NACHTRUST BESTEMDE TIJD.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA BEKOMEN MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. J. A. C. OUDEMANS,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

EN

MET TOESTEMMING VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Woensdag 18 December 1889, des namiddags te 3 ¹/₂ uren

DOOR

FRANÇOIS JOHAN CORNELIS VERHOEFF,

geboren te Utrecht.

UTRECHT — 1889.

Stoom- Boek- en Steendrukkerij „de Industrie”.

J. VAN DRUTEN.

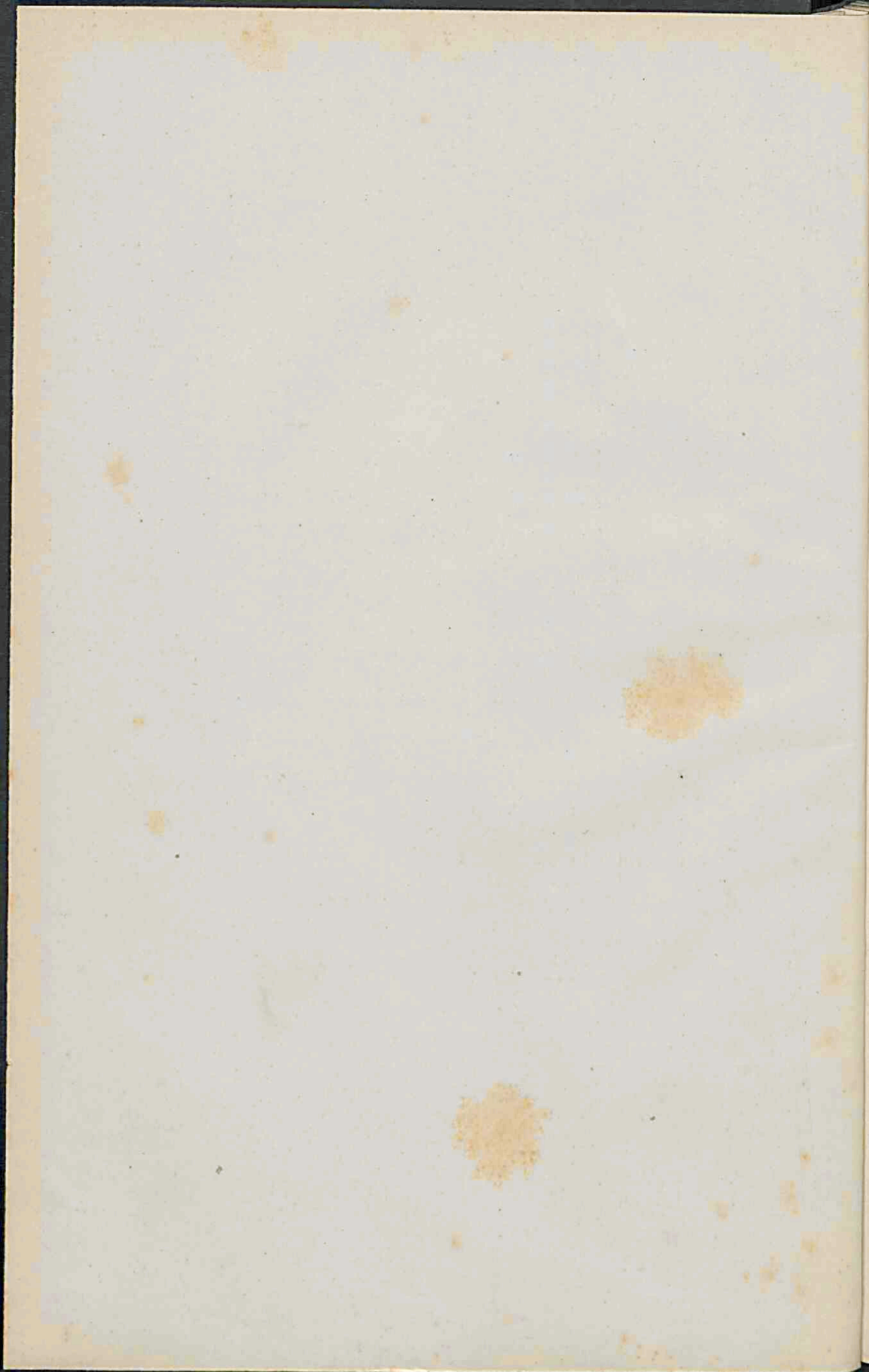

Aan mijne Ouders.

Gaarne kwijt ik mij van de aangename taak bij het verlaten der Utrechtsche Universiteit aan U, Professoren der Juridische Faculteit mijn hartelijken dank te betuigen voor het onderwijs, dat ik van U mocht genieten.

Meer in het bijzonder geldt deze dank U, Hooggeachten Promotor, Mr. M. S. Pols. De groote bereidvaardigheid en welwillendheid, waarmede gij mij bij het samenstellen van dit proefschrift hebt ter zijde gestaan, zullen mij steeds in dankbare herinnering blijven.

U mijnen vrienden en bekenden moge het steeds wel gaan.

Is duidelijkheid van uitdrukking voor eene goede wetgeving in het algemeen een van de eerste vereischten, in de hoogste mate zal dit voorzeker gelden voor eene goede strafwet en zeer te betreuren zal het zijn, wanneer men juist daarin woorden en uitdrukkingen vindt, die, voor verschillende opvatting, voor onderscheidene uitlegging vatbaar, den rechter bij de toepassing der Strafwet in verlegenheid moeten brengen. En moge nu al door de beslissingen van ons hoogste rechts-college eene betrekkelijke zekerheid kunnen verkregen worden en den lagere rechter aangewezen, welken zin hij aan bepaalde uitdrukkingen te hechten heeft, wil hij niet gevaar loopen zijne uitspraak door den Hoogen Raad gecasseerd te zien, dit neemt niet weg het afkeurenswaardige van het feit, dat de wetgever woorden gebruikte zonder zich reukenschap te geven van hunne beteekenis en zich van uitdrukkingen bediende zonder recht te weten, wat deze beduiden.

Zoodanige uitdrukking nu schijnt ons Wetboek van Strafrecht mij toe te bevatten in de artt. 138, 139, 311^{3°}, 312^{1°}, terwijl zij ook voor de artt. 315^{2°} en 317 van belang is.

„Gedurende den voor de nachtrust bestemden tijd.”

Reeds kort na het in werking treden van ons Strafwetboek bleek het, hoe men over deze uitdrukking, die vroeger in ons Strafrecht onbekend was, dacht. In het Tijdschrift voor Strafrecht toch ¹⁾ verscheen een tweetal verhandelingen, waarin M^{rs} VAN GIGCH en VAN DER HOEVEN hunne meening omtrent de beteekenis dezer woorden blootlegden, de moeilijkheden, die zich naar aanleiding daarvan kunnen voordoen, trachten uit den weg te ruimen en daarbij ieder een verschillenden weg aangaven.

In den C. P. zou men deze uitdrukking te vergeefs zoeken; in de plaats daarvan werden de woorden „bij nacht” gebruikt en hoewel men ook omtrent die uitdrukking verschillende meeningen kan hebben, wist men door de constante jurisprudentie van den Hoogen Raad hier te

¹⁾ Dl. 1, pag. 154 vlg. en 303 vlg.

²⁾ Zie Mr. M. SCHOONEVELD. Het Wetb. v. Strafr. met aanteekeningen, onder art. 386 N°. 1.

lande en de Cour de Cassation in Frankrijk, waaraan men zich te houden had.

Die rechtscolleges begrepen namelijk onder „nacht” de uren tusschen den ondergang en den opgang der zon en casseerden meermalen uitspraken, waarbij aan het begrip „nacht” eene ruimere of engere beteekenis gegeven was. En zij konden ook wel niet anders; waar toch uit de wet zelve niet bleek, welke beteekenis aan „nacht” in strafrechtelijken zin gegeven moest worden, waar men de bedoeling van den wetgever niet kon nasporen, bleef er geen andere uitweg dan het woord in zijne natuurlijke beteekenis te nemen, d. i. de tijd tusschen het ondergaan en het opgaan der zon.

In andere Wetten en Verordeningen vindt men nevens het woord „nacht” eene aanwijzing, wat daaronder verstaan moet worden; zoo in art. 41*b* der Wet van 13 Juni 1857, Stbl. N°. 87 (Jachtwet), waar als nacht wordt aangeduid de tijdruimte tusschen meer dan een uur vóór zonsopgang en meer dan een uur na haren ondergang.

Zoo in art. 86 al. 3 der Wet van 18 September 1852, Stbl. N°. 178 (Wet op den waarborg van gouden en zilveren werken), waar onderscheid gemaakt wordt tusschen zomer en

winter en de nacht van April tot en met September geacht wordt te 9 uren na den middag te beginnen, om te 6 uren 's ochtends te eindigen, terwijl in de overige maanden daarvoor 7 uren 's namiddags en 7 uren 's voormiddags in de plaats gesteld worden. Zoo vindt men in het Politie-Reglement voor de Gemeente Maarsseveen van 28 April 1887 in art. 15 het woord „nacht” gebruikt en dadelijk daarna eene omschrijving daarvan opgenomen, gelijk aan die in de Jachtwet.

Ook in het O. R. O. kwam het woord „nacht” voor, maar men had tevens een artikel opgenomen (art. 96), waarbij, indien het ook in het Wetboek opgenomen ware, de Wetgever zelf bepaald zou hebben, wat hij wilde, dat onder „nacht” verstaan zou worden. Dat artikel luidde n.l.: „door nacht wordt verstaan de tijd tusschen negen uur des avonds en zes uur des morgens”, en door dit art. in het Eerste Boek, in het Algemeene Deel, te plaatsen zou dus vastgesteld zijn, welke beteekenis men steeds aan „nacht” in het Wetboek van Strafrecht te hechten had.

De Regeering oordeelde het noodig een einde te maken aan de onzekerheid, die op dit punt heerschte. Zij wilde eens voor al vastgesteld

zien, wat onder „nacht” verstaan moest worden in ons Wetb. van Strafrecht. Gemakkelijk was de beslissing niet, waar zij tusschen zoo verscheidene stelsels te kiezen had. De Memorie van Toelichting toch noemt er niet minder dan zes, en wel:

1°. de tijd van den ondergang tot den opgang der zon.

2°. het halve etmaal, van zes uren 's avonds tot zes uren 's ochtends.

3°. het uur, waarop men in de gemeente, waar het feit is bedreven, gewoon is zich ter ruste te begeven.

4°. het uur waarop het voor hem, tegen wien het feit is bedreven, feitelijk nacht was.

5°. het stelsel waarbij, met wijziging van dat sub 1°. vermeld, een bepaalde tijd voor den op- en ondergang der zon, voorstellende de ochtend- en avondschemering, tot den dag wordt gerekend.

6°. het stelsel van art. 96 O. R. O.

Daarbij kwam nu nog de uitdrukking, door de Commissie van Rapporteurs aanbevolen: „dag is zoolang het maatschappelijk leven duurt.”

Als reden, waarom het stelsel sub 6°. aanbevolen werd, moest gelden, dat de fictie, daarin vervat, nog het meest met de werkelijkheid overeenkomt, terwijl om de moeilijkheid van het

bewijs het aannemen van de stelsels sub 3°. en 4°. werd ontraden.

De Commissie van Rapporteurs was niet ingenomen met dat art. 96, zij wilde het geheel doen vervallen en de beslissing, wat onder „nacht” moet verstaan worden, aan den rechter overlaten. Het was hare meening, dat alles van omstandigheden afhangt en het niet aangaat de groote steden en het platte land op dit punt gelijk te stellen.

In de afdeelingen hadden enkele leden nog aanbevolen het stelsel van art. 86 van de Wet op den waarborg, of dat van art. 41*b* der Jachtwet. De Commissie vond echter het opnemen van eene definitie onnoodig; wilde men dit echter toch doen, dan ried zij de bovengenoemde uitdrukking aan.

De Regeering drong er toen niet verder op aan en nam de definitie terug, echter alleen onder dit beding, dat „nacht” dan vervangen zou worden door „nachtrust”.

Later, bij de behandeling van artt. 138 en 139, verklaarde de Minister nog de uitdrukking „voor de nachtrust bestemde tijd”, te verkiezen boven die, door de Commissie voorgesteld. „Maatschappelijk leven” was volgens zijne meening eene zeer onbestemde uitdrukking.

Dit is het dan ook zeer zeker. Het maatschappelijk *leven* duurt voort niet alleen bij dag maar ook bij nacht. Beter was dan nog geweest: „nacht is de tijd, waarin de maatschappelijke beweging, drukte gestaakt wordt.”

Zoo is dus in onze strafwetgeving het betrekkelijk zekere „nacht” vervangen door het onzekere „voor de nachtrust bestemde tijd”, een begrip, dat in de praktijk tot zoovele vragen en moeilijkheden aanleiding geeft, dat het m. i. zeer te betreuren is, dat men tot deze verandering is overgegaan. Had men eenvoudig het woord „nacht” behouden en daarnevens eene nadere bepaling opgenomen, zooals art. 96 O. R. O. wilde, zoo had ons Strafwetboek er zeker bij gewonnen. De wetgever, hier verbetering willoende aanbrengen, verviel ongelukkigerwijze van Charybdis op Scylla en men heeft aan duidelijkheid en zekerheid niet alleen niet gewonnen, maar men is veeleer achteruitgegaan.

Zooals ik reeds op pag. 3 zeide, onder de heerschappij van den C. P. bleef den rechter niets anders over dan het woord nacht op te vatten in zijne natuurlijke beteekenis, d. i. het tijdperk, begrepen tusschen het ondergaan en het opgaan der zon, en hij moest zich hieraan houden, niettegenstaande die opvatting voor

het Strafrecht geheel onbruikbaar was geworden.

Het stond den rechter niet vrij eene andere beteekenis aan dat woord toe te kennen; de wetgever had eenvoudig „nacht” als eene verzwarende omstandigheid vastgesteld, zonder tevens eene afzonderlijke beteekenis daaraan te geven en nu kon de rechter niet zeggen: „*ik* beschouw als nacht het tijdperk tusschen uur *x* en uur *ij*”, maar hij was gebonden aan de natuurlijke beteekenis van het woord.

In vroeger eeuwen kon men met reden eenvoudig de duisternis als verzwarende omstandigheid aannemen. Wanneer het duister werd ontstonden al de oorzaken, die aanleiding gaven tot strafverzwaring. Als de duisternis inviel, werd de arbeid gestaakt, alle leven en beweging hield op om eerst met het aanbreken van het daglicht weder terug te keeren; gedurende de duisternis sliep men. In den loop der tijden echter, bij de zich meer en meer ontwikkelende beschaving werd dit anders; men ging langzamerhand ook na het invallen der duisternis bij kunstlicht voort met werken en zoo heerschte ook gedurende een gedeelte van den nacht geen rust en evenzoo keerden leven en beweging eerst eenigen tijd na het opgaan der zon weder. Het was niet langer voldoende de duisternis als

verzwarende omstandigheid aan te nemen; de toestanden, die tot het aannemen van verzwarende omstandigheden moesten leiden, vielen niet meer samen met de duisternis. Bij het samenstellen van ons Nieuw Strafwetboek zag men dan ook in, dat verandering hoog noodzakelijk was.

Tot die verandering nu kon men op tweeërlei wijze komen: men kon n.l. het woord „nacht” behouden en daarnevens eene omschrijving opnemen, het begrip „nacht” in strafrechtelijken zin nader bepalen, zooals men in het O. R. O. gedaan had, òf men kon het woord „nacht” laten varen en eene andere uitdrukking kiezen, zooals in ons Strafwetboek geschied is.

De omschrijvingen van de verzwarende omstandigheid zullen kunnen zijn òf zoodanige, die de uren vaststellen, gedurende welke het misdrijf gepleegd moet zijn om zwaarder gestraft te kunnen worden, òf zoodanige, welke den grond der strafverzwaring aangeven.

Het eerste stelsel vindt men gehuldigd in het O. R. O.; daarin werd 9 uur 's avonds als begin en 6 uur 's morgens als einde van den nacht aangenomen en men koos juist *die* uren om zooveel mogelijk juist het tijdperk aan te duiden, waarin de toestanden voorkomen, die

reden geven tot strafverzwaring. Even goed had men de tijdruimte ook grooter kunnen maken en b. v. 7 uur 's avonds en 7 uur 's morgens kunnen nemen, maar men wilde zooveel mogelijk der werkelijkheid nabij komen.

Praktisch bezwaar ware er echter niet tegen geweest; de rechter bleef toch vrij de zwaardere straf al of niet toe te passen, naar gelang hij meende, dat daarvoor reden bestond; het opleggen van de zwaardere straf is facultatief. Wel is dit niet uitdrukkelijk in ons strafwetboek bepaald, zooals dit het geval is bij de recidive en de verzwarende omstandigheid van art. 44, maar wij mogen dit ook voor alle andere verzwarende omstandigheden aannemen.

De rechter zal steeds bij alle verzwarende omstandigheden moeten onderzoeken, of in het bepaalde geval reden bestaat om de zwaardere straf toe te passen. Daarom heeft de wetgever den rechter geen minimum van straf gesteld.

Ware het stelsel van het O. R. O. aangenomen, dan had de rechter in de wet zekerheid gevonden, tusschen welke uren hij verzwarende omstandigheden mocht aannemen en had dan kunnen onderzoeken of werkelijk het misdrijf gepleegd was onder die omstandigheden, welke grond opleveren tot het opleggen van eene

zwaardere straf. Nu echter moet de rechter bovendien nog beslissen of het feit heeft plaats gehad binnen den tijd, door den wetgever op zoo onbestemde wijze aangeduid en dat wel, omdat in ons Strafwetboek nu het tweede boven genoemde stelsel is aangenomen.

Is men tot heden er niet in geslaagd, eene goede omschrijving van de verzwarende omstandigheid te geven, die welke men in ons Strafwetboek vindt, is stellig af te keuren.

„Voor de nachtrust bestemde tijd”; welk eene vage uitdrukking!

Wat beteekent hier nachtrust, wat bestemd?

Te vergeefs zal men licht zoeken in de beraadslagingen van de Tweede Kamer; geen woord hierover! Toonde de Tweede Kamer hierdoor niet, dat zij zelf niet goed wist, wat zij wilde?

Het zou toch zeker niet overbodig geweest zijn, duidelijk te doen uitkomen, wat men bedoelde.

Ook de rechter aan wien de Regeering overliet te beslissen, wat onder „de tijd voor de nachtrust bestemd”, te verstaan is, kan ons geene uitkomst geven; de wetgever heeft den grond der strafwaardigheid zelf aangewezen en de rechter is daardoor niet vrij.

Wordt het aan hem overgelaten de zwaardere

straf al of niet toe te passen naar gelang hij bevindt, dat er al of niet grond voor die strafverzwaring bestaat, dan moet hij niet gebonden zijn aan eene bepaalde uitdrukking in de wet, die den grond aangeeft. Beter ware dus geweest eenvoudig eene bepaling in de wet van de uren, tusschen welke de verzwarende omstandigheid mag aangenomen worden. De rechter had dan aangaande den tijd zekerheid gevonden in de wet en had dan verder kunnen beslissen of de omstandigheden van tijd, waaronder het misdrijf plaats had, van dien aard waren, dat er reden bestond voor het opleggen van eene zwaardere straf.

Doch wij moeten ons in de omstandigheden schikken; wij lezen de formule: „voor de nachtrust bestemde tijd” nu eenmaal in onze wet en ons rest niets anders, dan haar zoo mogelijk te verklaren en te trachten tot eene bevredigende oplossing te komen van de moeilijkheden, die zich ten opzichte van die uitdrukking in de praktijk kunnen voordoen.

Alles komt hierbij neer op de verklaring van de woorden „nachtrust” en „bestemd”, ieder afzonderlijk en beide in verband met elkander beschouwd.

Wat is nachtrust, welke beteekenissen kan

het hebben en hoe zullen wij het in de formule „voor de nachtrust bestemde tijd” moeten opvatten?

Eene eerste omschrijving van nachtrust is: de rust, die men des nachts geniet, en „nacht” in zijne natuurlijke beteekenis opvattende is het dus: de rust, die genoten wordt gedurende de uren tusschen ondergang en opgang der zon.

Dit aannemende moet men dan ook als nachtrust beschouwen het namiddagdutje na het diner, wanneer de zon is ondergegaan, daarentegen niet den slaap, dien men des zomers te 5 uren in den morgen geniet.

Deze definitie is hier natuurlijk onbruikbaar. Ik merkte boven (blz. 6) reeds op, hoe men juist omdat men inzag, dat verandering noodzakelijk was, het woord „nacht” liet vallen en eene andere formule koos en wij kunnen hier dus niet aan „nacht” dezelfde beteekenis toekennen, welke hij in den C. P. had.

Maar wat zullen wij dan als beteekenis moeten aannemen? Moet men er onder verstaan de *nachtelijke* rust, de kalmte en rust, welke heerscht gedurende den tijd, dat de maatschappelijke bedrijvigheid stilstaat, dat de winkels gesloten zijn en de straten eenzaam en verlaten zijn? Of het te bed liggen, het slapen tusschen twee

dagen, de rust, die men gewoonlijk na afloop van iederen dag neemt?

Om tot eene beslissing te kunnen komen omtrent de beteekenis, die hier aan het woord gehecht moet worden, zullen wij te rade moeten gaan met de ratio van de strafverzwaring.

In de Memorie van Toelichting op art. 147 O. R. O. (138 Wetb. v. Strafr.) lezen wij: „Dan toch” (gedurende den voor de nachtrust bestemden tijd), „is de veiligheid van den bewoner aan grooter gevaar blootgesteld en kost het hem meer moeite om zich tegen indringers te waarborgen”, en deze reden mogen wij zeker ook aannemen voor de strafverzwaring in de overige artikelen, waar de uitdrukking voorkomt.

Mr. G. DE WAL ¹⁾ noemt als voornaamste redenen voor de strafverzwaring: „stoornis der rust, het onvermogen der bezitters om zelve hun goed te bewaren en te verdedigen en het grooter gevaar, dat hun over het hoofd kan hangen, door de afwezigheid en van de middelen tot verwering en van de hulp van anderen”, en ik zou hier nog willen bijvoegen de duisternis, welke zoozeer invloed uitoefent zoowel op den misdadiger als op hem, tegen wiën het

¹⁾ Bijdr. tot Regtsgeel. en Wetg. 1828 Dl. III, pag. 174.

misdrijf gepleegd wordt. Het bewustzijn van den misdadiger, dat de gelegenheid om het misdrijf te plegen gemakkelijker is, dat men hem niet zoo licht zal betrappen en hij meer kans heeft om onbemerkt te ontsnappen, zal hem bij voorkeur de duisternis doen kiezen om zijn slag te slaan. Aan den anderen kant zal ook de duisternis grooten invloed uitoefenen op hem, tegen wien het misdrijf gepleegd wordt; hij zal eerder zijne tegenwoordigheid van geest verliezen en niet kunnende zien, welk gevaar hem dreigt, of de ongenoode gast al dan niet gewa- pend is, of hij met één of met meer personen te doen heeft, zal hij eerder uit vrees niet in staat zijn het plegen van het misdrijf te voorkomen, of den misdadiger te vatten. Al deze beweegredenen zullen dus den misdadiger veelal doen besluiten, het misdrijf gedurende den voor de nachtrust bestemden tijd te plegen en daarom moet hij door eene zwaardere strafbedreiging gestrenger worden beteugeld.

Dit als ratio aannemende meen ik, dat onder nachtrust zal moeten worden verstaan het te bed liggen, de rust, die men na een dag wer- kens neemt, om voor een volgenden dag nieuwe en frissche krachten te verkrijgen, datgene, wat men in het dagelijksch leven nachtrust noemt,

zooals in de vraag: hebt gij eene goede nachtrust genoten?

Wanneer wij deze beteekenis aan het woord hechten, dan is de bedreiging met eene zwaardere straf zeer billijk, want juist gedurende *die* nachtrust komen m. i. eerst de bovengenoemde toestanden voor, die aanleiding geven tot het aannemen van verzwarende omstandigheden. De te bed liggende persoon kan niet zoo op alles toezien, voornamelijk ook, omdat hij in den regel zal slapen, hij kan dus het misdrijf moeilijk voorkomen.

Juist die betrekkelijk hulpelooze toestand vereischt m. i. de meerdere bescherming. Waar men zich nog niet ter ruste gelegd heeft en daardoor waakzamer, meer bekwaam tot tegenweer en beter in staat is om het dreigend kwaad af te wenden, is die meerdere bescherming m. i. minder noodig.

Heb ik getracht de beteekenis van „nachtrust” in de door mij behandeld wordende uitdrukking uit te vorschen, althans een uitlegging aan dat woord te geven, in overeenstemming met de door mij aangenomene ratio van de strafverzwarening, laat mij nu het woord „bestemd” behandelen en nagaan, wat daarmede bedoeld kan zijn.

Bestemmen is: het doel aanwijzen, waarvoor

iets gebruikt zal worden. Zoo is de voor de nachtrust bestemde tijd, de tijd die aangewezen wordt om voor de nachtrust gebruikt te worden.

De tijd zal voor de nachtrust *bestemd* moeten zijn; op de *bestemming* moet dus gelet worden, deze beslist, dit staat vast, maar ik meen te mogen beweren, dat in werkelijkheid eigenlijk de feitelijk bestaande nachtrust beslist en dat bestemming en werkelijk gebruik hier samen-vallen. M. i. onderscheidde dus Mr. MACKAY ten onrechte de bestemming en het feitelijk gebruik, toen hij bij de behandeling van art. 138 in de Tweede Kamer zeide: „Dat de nachtrust niet feitelijk behoeft te zijn ingetreden, blijkt genoegzaam uit de woorden van het artikel, waar slechts gevorderd wordt, dat de tijd daarvoor bestemd is aangebroken” ¹⁾).

Ja, men moet vragen: was de tijd, voor de nachtrust *bestemd*, maar in werkelijkheid komt dit op hetzelfde neer, als wanneer men vroeg: bestond de nachtrust gedurende dien tijd.

Ook Mr. VAN DER HOEVEN schijnt deze onderscheiding tusschen bestemming en werkelijk gebruik te maken. In zijn opstel, getiteld: „Nachtrust en Nacht”, in het Tijdschrift voor Straf-

¹⁾ SMIDT. Dl. II, pag. 87.

recht ¹⁾, leest men: „Alleen op de bestemming, niet op het werkelijk gebruik van den tijd, waarin het misdrijf gepleegd wordt, dient te worden gelet.” Z.H.G. komt tot deze conclusie na de volgende opmerking: „heeft een voorwerp eenmaal eene bepaalde bestemming gekregen, dan verliest het die bestemming niet, doordat het tijdelijk òf niet gebruikt, òf voor een ander doel gebezigd wordt.” Als voorbeeld haalt Mr. VAN DER HOEVEN zijne studeerkamer aan; „deze was door vorige bewoners bestemd voor salon”, leest men verder, „zoolang ik huurder van dit huis blijf en aan deze kamer geene andere bestemming geef, blijft zij studeerkamer;... *zelfs al wordt zij door mij 'n enkelen keer voor een geheel ander doel afgestaan.*”

Stel nu, dat bij gelegenheid van een of ander feest het huis van Mr. VAN DER HOEVEN een groot aantal logeergasten moet bergen en de studeerkamer voor eenige dagen tot logeerkamer wordt ingericht. Blijft zij nu bestemd voor studeerkamer? Mij dunkt, neen! althans *gedurende die dagen* zal de bestemming die van logeerkamer zijn en zij heeft gedurende die dagen hare bestemming voor studeerkamer wel degelijk verloren. Of zij dadelijk na het vertrek der gasten

¹⁾ Dl. I, pag. 306.

die oorspronkelijke bestemming weder terugkrijgt, doet hier niets ter zake.

Zoo zal ook de tijd, dien men gewoonlijk voor de nachtrust bestemd heeft, hare bestemming daarvoor verliezen, wanneer men b. v. door eene feestviering niet aan nachtrust denkt. Bestemming en gebruik gaan hier samen. Zegt men: „ik bestem heden den tijd voor mijne nachtrust van 11 uren namiddags tot 7 uren voormiddags en men maakt van dien tijd geen gebruik voor de nachtrust, dan blijkt daaruit, dat men de bestemming hetzij dan met, hetzij tegen zijn wil veranderd heeft.

Mr. VAN DER HOEVEN geeft aan de bestemming een meer voortdurend, blijvend karakter. Nu zou ik mij natuurlijk hiermede wel kunnen vereenigen, waar het betreft zaken die steeds tot hetzelfde doel gebruikt worden, waaraan algemeen en overal dezelfde bestemming gegeven wordt, zooals b. v. brood. De bestemming van brood is te dienen tot voedsel en deze bestemming is zeker van voortdurenden, blijvenden aard.

Anders is het echter gesteld met de bestemming van den tijd. Tijd kan men op zoo on-eindig verschillende wijze benuttigen en het aantal doeleinden, waarvoor men de tijd gebruikt, is onbeperkt. Wanneer men tijd „of

niet gebruikt voor het oorspronkelijk aangewezen doel, òf voor een ander doel bezigt" ¹⁾, dan zal men toch niet met eenigen rechtmatigen grond kunnen beweren, dat die tijd, *die voorbij gegaan is*, de oorspronkelijke bestemming behoudt!

Vereenigt men zich met de meening van Mr. VAN DER HOEVEN, dan zal de zwaardere straf kunnen toegepast worden ook dan, wanneer het misdrijf gepleegd is gedurende den tijd, dien men oorspronkelijk voor de nachtrust bestemd had, maar dien men feitelijk daarvoor niet gebruikte, doordat men om een of andere reden eenige uren later zich ter ruste heeft begeven en dit zou m. i. in strijd zijn met de ratio van de strafverzwaring.

De wet dwingt ons op de *bestemming* te letten, maar dit komt op hetzelfde neer als wanneer wij op het werkelijk gebruik letten.

Het is dus juist zoo, alsof er stond „gedurende de nachtrust” en het ware m. i. dan ook beter geweest, zoo de Minister zich gehouden had aan hetgeen hij in zijn antwoord op het verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer over art. 96 O. R. O. zeide, en in de betreffende artikelen niet gesproken

¹⁾ Mr. v. d. HOEVEN. Tijdschr. v. Strafr. Dl. I, pag. 306.

had van „*voor de nachtrust bestemden tijd*,” maar eenvoudig gebruikt had de uitdrukking „*gedurende de nachtrust*”. Dan waren vele moeilijkheden vermeden, dan zou er geene gelegenheid bestaan tot het maken van eene onderscheiding tusschen bestemming en feitelijk gebruik, de zwaardere straf zou dan niet toegepast *kunnen* worden, indien de nachtrust niet *feitelijk* bestond en zoo zou de ratio van de strafverzwaring beter in het oog gehouden zijn.

De tijd moet voor de nachtrust *bestemd* zijn; doch *hoe* bestemd? door wien?

Door de natuur? Neen, zoo zal men het zeker niet mogen opvatten; niemand zal in staat zijn een tijd, door de natuur voor de nachtrust bestemd, aan te wijzen, tenzij hij daaronder wil verstaan de nacht in natuurlijken zin, het tijdperk tusschen ondergang en opgang der zon, de duisternis. Doch dit kan niet bedoeld zijn, want, zooals ik boven reeds opmerkte, in den loop der tijden heeft „nacht” naast zijne natuurlijke beteekenis ook eene maatschappelijke gekregen, afwijkende van de eerstgenoemde. De omstandigheden, die grond geven tot het aannemen van verzwarende omstandigheden, vallen niet meer samen met den tijd, die oorspronkelijk voor de nachtrust bestemd mocht heeten.

Bestemd door den mensch in het algemeen?

Ook dit niet; er bestaat op dit punt geene algemeene menschelijke gewoonte. In de meer beschaafde landen zullen b. v. doorgaans geheel andere uren voor de nachtrust bestemd zijn dan in de onbeschaafde.

Evenmin kan men aannemen de bestemming, door de bewoners van Nederland in het algemeen. Een normalen nachtrusttijd voor geheel Nederland te vinden behoort tot de onmogelijkheden; de gewoonten in het genieten van nachtrust verschillen al te veel in verschillende deelen van het Rijk en vooral zal men, wat dit betreft, een groot onderscheid vinden tusschen het platte land en de steden. Terwijl in het een of ander gehucht reeds alles ter ruste gegaan is, zal op datzelfde uur in Amsterdam nog alles leven en beweging zijn en terwijl in eene plattelandsgemeente des zomers te vier of vijf uren in den ochtend reeds iedereen aan het werk is, zal men de bewoners van Den Haag op datzelfde uur nog in de zoete rust vinden.

Mr. VAN GIGCH uit in zijne verhandeling: „de voor de nachtrust bestemde tijd” ¹⁾ den wensch, dat de H. R. zich omtrent het begrip „voor de

¹⁾ Tijdschr. v. Strafr., Dl. I, pag. 162.

nachtrust bestemde tijd" verklare op zoodanige wijze, „dat daardoor eene constante, voor het geheele Rijk geldende jurisprudentie worde gevestigd. Dus niet een op iedere plaats fictief normale rusttijd, evenmin de rusttijd in ieder concreet geval, maar een algemeen geldend limiet." Is de bedoeling van dezen wensch, dat de H. R. voor het geheele Rijk een bepaald gedeelte van ieder etmaal zal aanwijzen als voor de nachtrust bestemde tijd, zoodat, wanneer een misdrijf heeft plaats gehad tijdens dat bepaald gedeelte, de zwaardere straf kan toegepast worden en de rechter niet nog eens nader behoeft te onderzoeken of het uur in dat bepaalde geval wel in werkelijkheid voor de nachtrust bestemd was?

De H. R. zal m. i. zoodanige fictie niet kunnen maken, zonder zeer in strijd te geraken met de werkelijkheid. Hij zal niet kunnen zeggen: deze of die tijd is in Nederland voor de nachtrust bestemd; zoodanige bepaling zou in zeer vele gevallen òf te beperkt, òf te ruim blijken.

Waar het den term „nacht" in den C. P. betref, was de H. R. in staat eene voor het geheele Rijk geldende beteekenis aan te nemen en wel, daar de wetgever er geene nadere ver-

klaring aan gegeven had, geene andere dan de natuurlijke. Bij de uitdrukking, die wij thans in ons Wetboek vinden, is dit echter, zooals ik opmerkte, onmogelijk.

Hetzelfde bezwaar, zij het ook in mindere mate, geldt tegen het aannemen van de meening, dat „bestemd” hier zou beteekenen: bestemd door de inwoners van de gemeente, waar het misdrijf plaats vond. Het is mogelijk dat er gemeenten bestaan, b. v. geheel door landbouwers bewoond, waar alle inwoners ongeveer op hetzelfde uur naar bed plegen te gaan, maar zeker zullen deze uitzonderingen zijn. Vooral in de groote gemeenten zal men veel verschil vinden in de uren, voor de nachtrust bestemd, en doorgaans zal in de buitenwijken, door warmoezeniers etc. bewoond, die tijd veel vroeger aanbreken en eindigen dan in het centrum dier gemeenten.

Men kan verder denken aan de bestemming in de woning, waar het misdrijf plaats greep. Doch ook hier rijzen bezwaren.

In de meeste woningen zal de voor de nachtrust bestemde tijd niet voor alle bewoners op hetzelfde uur aanbreken; voor de kleine kinderen zal die tijd veelal vroeger beginnen dan voor de ouders; ook zullen doorgaans de dienstboden zich vroeger ter ruste begeven en vroeger bij de

hand zijn dan hunne meesters. Moet de tijd voor de nachtrust bestemd nu aangebroken zijn voor al de bewoners, of wie geeft de bestemming voor de nachtrust aldaar aan, naar wiens ter ruste gaan regelt zich de tijd voor de nachtrust bestemd; naar den pater familias? Ik kan dit niet aannemen; zal, wanneer de heer des huizes te elf uren naar bed gaat, dit uur als aanvangsuur voor zijne nachtrust bestemmende, terwijl de overige huisgenooten nog een uurtje op blijven, er werkelijk reden bestaan tot het aannemen van de verzwarende omstandigheid, wanneer in dat uurtje een diefstal in die woning plaats heeft? En zoo hij, volgens gewoonte wat laat op de societeit gebleven zijnde, om één uur tehuis komt, als alle andere huisgenooten reeds lang in Morpheus' armen rusten, zal dan de tijd voor de nachtrust bestemd in die woning eerst aanbreken, wanneer de societeit-bezoeker zich ter ruste begeeft? Mij dunkt in het eerste geval zouden er veelal in 't geheel geen termen zijn voor het aannemen van de verzwarende omstandigheid; in het laatste geval, wanneer de diefstal plaats had, terwijl de heer des huizes nog op de societeit zat en de overige huisgenooten sliepen, wel degelijk.

Een ander bezwaar! Uit het verslag van de

Commissie van Rapporteurs over artt. 147 en 338 2° O. R. O. (138 en 311 W. v. Str.) en het daarop gevolgde regeeringsantwoord ¹⁾ blijkt, dat onder „woning”, in die artikelen voorkomende, geenszins een *bevoond* huis behoeft verstaan te worden, zoodat die artt. ook slaan op huizen, waarvan de bewoners b. v. tijdelijk op reis zijn en waarin gedurende dien tijd zich niemand ophoudt. Welken tijd zou de rechter nu moeten aannemen als voor de nachtrust bestemd in die huizen, waarin zich niemand bevindt? Wie geeft daar de bestemming aan? En toch zal ook op diefstal in zoo'n tijdelijk verlaten woning gepleegd *gedurende den voor de nachtrust bestemden tijd* de zwaardere straf kunnen toegepast worden.

Zal men dan moeten aannemen, bestemming door dengene, tegen wien het misdrijf gepleegd is? Ook dit niet, want hiertegen gelden dezelfde bezwaren, welke ik reeds tegen de bestemming door den heer des huizes inbracht; de bestolene kan zich vroeg te slapen gelegd hebben, terwijl de overige huisgenooten nog geen plan maken in het eerste uur naar bed te gaan; de reden tot het aannemen van de verzwarende omstandigheid bestaat dan m. i. volstrekt niet.

¹⁾ SMIDT. Dl. II, pag. 82 vlg.

Hoe men de vraag ook beantwoorde, steeds zal men op moeilijkheden stuiten. Toch moeten wij tot eene beslissing komen, toch zal de rechter zich de vraag hebben te stellen: werd het misdrijf gepleegd gedurende den tijd, voor de nachtrust bestemd? eene vraag die zich laat ontleden in de twee volgende:

I. Welke tijd is voor de nachtrust bestemd?

II. Waar moet die voor de nachtrust bestemde tijd bestaan tijdens het misdrijf gepleegd werd?

Wijzende op hetgeen ik boven aangaande „nachtrust” en „bestemd” opmerkte, meen ik, dat de rechter op I slechts zal kunnen antwoorden: de tijd, die werkelijk voor de nachtrust gebruikt wordt; onder nachtrust verstaande de rust, die men na iederen dag werkens neemt om voor een volgenden dag nieuwe en frissche krachten te verkrijgen.

En wat II betreft; Minister MODDERMAN gaf bij de behandeling van art. 138 in de Tweede Kamer op eene vraag van den Heer MACKAY te kennen, dat hij persoonlijk het stelsel van den concreten locus delicti was toegedaan ¹⁾ en dus

¹⁾ SMIDT. Dl. II, pag. 87.

zou volgens de meening van den Minister de tijd voor de nachtrust bestemd moeten bestaan op de plaats waar, en gedurende het oogenblik waarin, het misdrijf gepleegd werd.

Het was echter slechts zijne persoonlijke meening, die de Minister uitsprak en het Openbaar Ministerie bij de Rechtbank te Haarlem zag er dan ook geen bezwaar in daarvan af te wijken en in eene conclusie, genomen korten tijd na de invoering van ons Wetboek van Strafrecht, het stelsel van een normalen nachtrusttijd voor iedere gemeente aan te nemen ¹⁾).

De bezwaren tegen beide genoemde stelsels en vooral die tegen het laatstgenoemde schijnen mij te groot toe dan dat ik mij met een van beiden zou willen vereenigen.

Naar mijne bescheidene meening zal eene andere oplossing van de moeilijkheden wensche-lijk zijn, n.l. deze:

Die voor de nachtrust bestemde tijd zal moeten aangebroken en nog niet geëindigd zijn in de buurt, waar het misdrijf gepleegd werd, in de naaste omgeving van het tooneel des misdrijs. Wanneer de rechter dit aanneemt, zal hij m. i. het meest in overeenstemming met

2) Tijdschr. v. Strafr. Dl. I, pag. 155.

den grond der strafverzwaring handelen. De rechter zal dus volgens mijne meening bij het onderzoek of het formeel vereischte van de wet aanwezig is, of de voor de nachtrust bestemde tijd aangebroken was, d. i. of er nachtrust heerschte, het oog moeten richten op de naaste omgeving van den locus delicti. Bevindt hij, dat die nachtrust daar werkelijk bestond, dan is hij nog steeds vrij de strafverzwaring al of niet toe te passen, naar mate hij meent, dat de omstandigheden daartoe grond opleveren.

In dien zin schijnt dan ook de uitdrukking door verschillende rechterlijke colleges te worden opgevat.

Ik vergenoeg mij te verwijzen naar de rechtbank en het gerechtshof te Amsterdam, die in gevallen van diefstal de verzwarende omstandigheid als bewezen aannamen op grond van de verklaringen der getuigen, dat op den tijd van den diefstal de bewoners der omliggende huizen of van de huizen in dezelfde straat in den regel reeds te bed liggen. ¹⁾ Daarbij werd wel is waar een soort van normalen rusttijd voor de buurt aangenomen, wat mijns inziens niet op-

¹⁾ Zie vonnis Rechtbank Amsterdam 10 Mei 1889 en arrest Hof Amsterdam, 25 Juni 1889. (Weekbl. N°. 5781.)

gaat, en bovendien eene getuigenverklaring vordert omtrent iets, wat moeilijk op eigen waarneming kan berusten, maar deze bezwaren zouden worden voorkomen, wanneer men door getuigen bewees, dat op den tijd, waarin de diefstal plaats had, de omliggende huizen of de huizen in de straat of buurt reeds gesloten en donker waren, daaruit geene geluiden werden gehoord en ook op straat de nachtelijke verlatenheid en stilte heerschten.

Het zal voor die toepassing niet noodig zijn, dat voor *alle* bewoners van de omgeving de voor de nachtrust bestemde tijd bestond, maar de rechter zal, wat dit betreft, scherper moeten toezien op de bewoners in het huis zelf, waar het misdrijf plaats had, dan op de bureu en de omwonenden, omdat, wanneer er in die woning zelf nog menschen zijn, die zich nog niet ter ruste hadden begeven, de binnendringer gemakkelijker geweerd, de diefstal beter voorkomen, de dief eerder gevat zal kunnen worden; omdat, hoe meer menschen daar nog op de been zijn, des te minder de grond voor de strafverzwaring bestaat.

Minder invloed zal het echter uitoefenen, als in de omgeving in eene of andere woning nog verscheidene personen bij elkander zitten of in

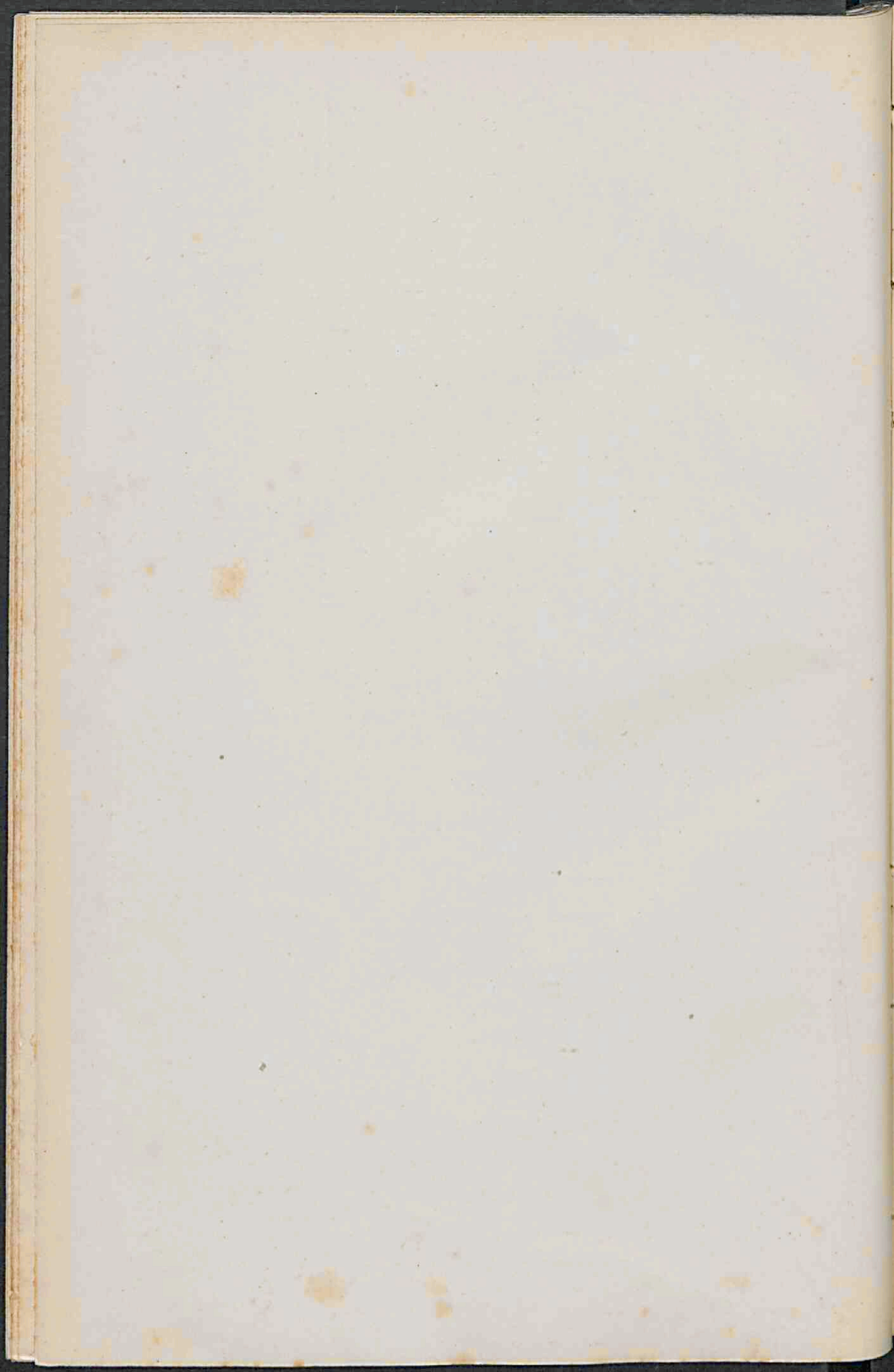
de achterkamer van een tegenover liggend perceel een soupetje gegeven wordt.

Was de woning, waarin het misdrijf begaan werd, zelf onbewoond, dan komt het natuurlijk alleen op de omgeving aan en dan passe de rechter de zwaardere straf toe, als de daar heerschende nachtrust het verhinderen van het misdrijf of het grijpen van den misdadiger moeilijk maakte; hij passe haar niet toe, als de personen, die nog niet de nachtrust genoten, het misdrijf gemakkelijk hebben kunnen voorkomen.

Zeer zeker zijn ook de bezwaren tegen de door mij aangenomene meening niet gering, maar zij schijnt mij nog het beste toe, waar wij tot eene oplossing van de moeilijkheden moeten komen.

Wat men ook als meening aanneme, steeds zal men voor moeilijkheden en vragen blijven staan, dank zij den wetgever, die door het gebruik van eene zoo onduidelijke, vage uitdrukking, zonder nadere toelichting, de schuld draagt van de onzekerheid, waarin wij verkeeren.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Ten onrechte nam Rechtbank Amsterdam (10 Mei 1889, W. 5781) het stelsel van een normalen rusttijd voor de buurt van den locus delicti aan.

II.

Hij, die zonder daartoe gerechtigd te zijn schaatsenrijdt op eene ijsvlakte, zich bevindende op een tijdelijk overstroomd stuk land, terwijl de toegang op eene voor hem blijkbare wijze verboden is, maakt zich schuldig aan de overtreding van art. 461 W. v. Sr.

III.

Voor de strafbaarheid van „rumoer” in art. 431 W. v. Sr. is het geen vereischte, dat dit uit baldadigheid verwekt zij.

IV.

De aard van het rechter-ambt eischt afschaffing van het rechter-commissariaat in strafzaken.

V.

Een Wethouder, tevens Secretaris van eene Kamer van Koophandel zijnde, mag de aan die betrekking verbonden bezoldiging niet genieten.

VI.

Tot Ambtenaar van den Burgerl. Stand kunnen ook benoemd worden zij, die niet lid van den gemeenteraad zijn.

VII.

Wanneer ter vervulling van twee tegelijk bestaande vacatures in den Hoogen Raad door de Tweede Kamer tegelijkertijd twee voordrachten

volgens art. 163 G. W. gemaakt worden, mag een candidaat, die op de eene voordracht geplaatst is, niet tevens op de andere voorkomen.

VIII.

De Koning heeft het recht gratie te verleenen, ook zonder dat de veroordeelde die heeft ingeroepen en zelfs tegen diens wil.

IX.

Ouders en anderen, die de vereischte toestemming tot het aangaan van een huwelijk bij het opmaken der huwelijks-akte geven, kunnen daarbij tevens als getuigen optreden.

X.

De erfpachter oefent ook ten opzichte van den schat, in het erf gevonden, de rechten van den eigenaar uit.

XI.

Door de herroeping van het Testament vervalt niet tevens de daarin opgenomene erkenning van een natuurlijk kind.

XII.

Ouders hebben geen aanspraak op eene legitime portie in de nalatenschap hunner erkende natuurlijke kinderen.

XIII.

De verbintenis tot vrijwaring uit art. 163 W. v. K. verjaart in 30 jaar.

XIV.

De betrokkene kan ook op den dag van het protest wegens non-betaling nog geldig betalen.

XV.

Het beding in eene polis van verzekering tegen brandgevaar, dat de premie niet betaald zijnde de verzekering ophoudt zonder in gebreke stelling, is onwettig.

XVI.

De telegrammen aan den failliet geadresseerd mogen door den curator geopend worden.

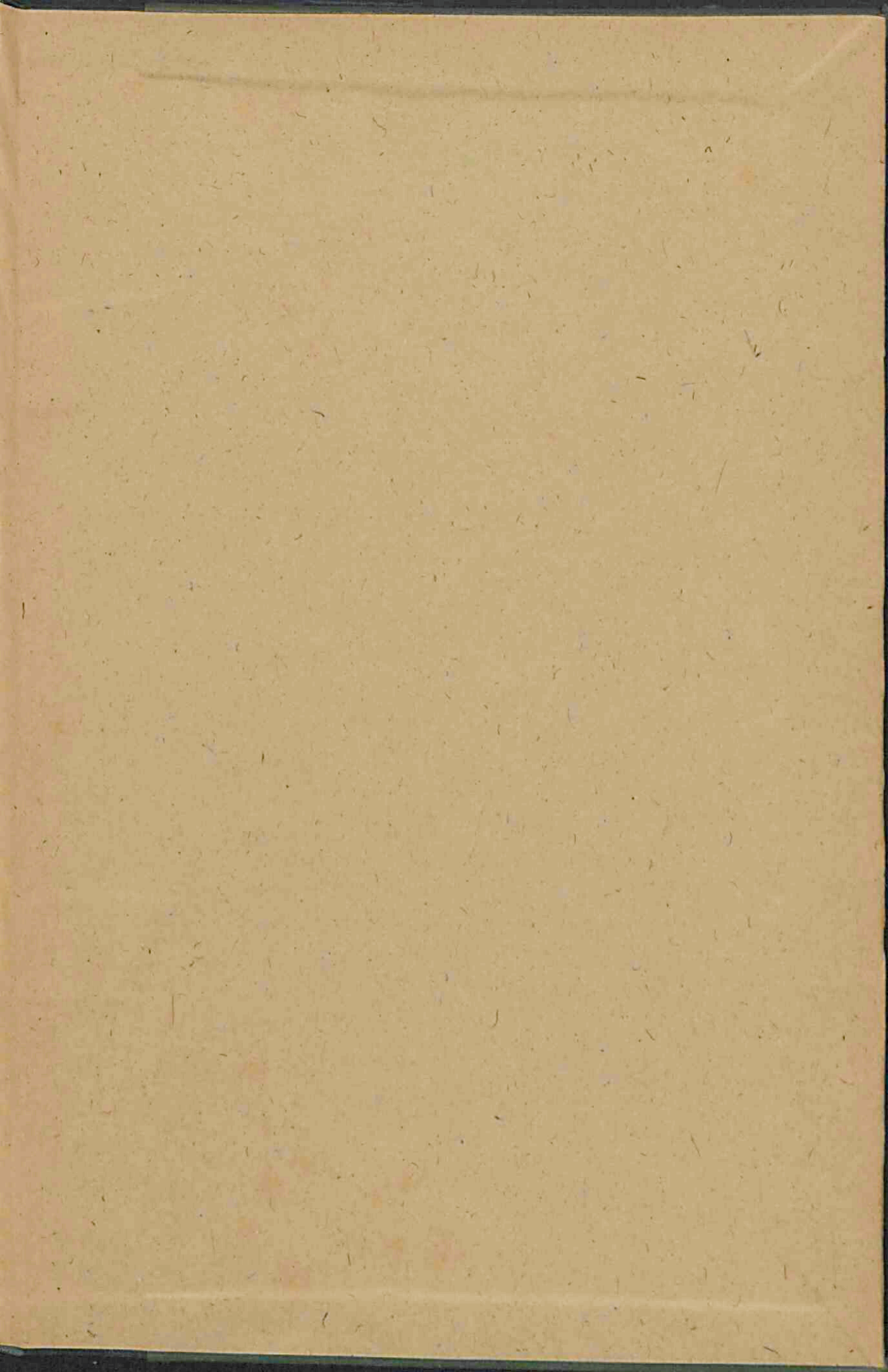
XVII.

De vonnissen in art. 41 R. O. bedoeld zijn voor ten uitvoerlegging bij voorraad vatbaar, ook al wordt deze niet door den rechter in het vonnis bevolen.

XVIII.

Volgens art. 1 al. 2 van het wetsontwerp tot instelling eener consignatiekas, luidende: „Aanbod van gereede betaling en consignatie van geldsommen kunnen geschieden enz. in biljetten der Nederlandsche Bank, zoolang deze in 's Rijks kassen in betaling worden aangenomen,” zullen bankbiljetten wettig betaalmiddel worden.

A